

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ DAİRE

ALİ HİDİR POLAT - TÜRKİYE DAVASI (NO:2)

(Başvuru no: 7989/05)

KARARIN ÖZET ÇEVİRİSİ

STRAZBURG

6 Ekim 2009

İşbu karar AİHS'nin 44/2 maddesinde belirtilen koşullar çerçevesinde kesinleşecektir. Şekli düzeltmelere tabi olabilir.

USUL

Türkiye Cumhuriyeti Devleti aleyhine açılan (7989/05) no'lu davanın nedeni T.C. vatandaşı (başvuran) Ali Hıdır Polat'ın Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne 8 Şubat 2005 tarihinde İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına ilişkin Sözleşme'nin (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi - AİHS) 34. maddesi uyarınca yapmış olduğu başvurudur.

Başvuran Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) önünde İstanbul Barosu avukatlarından M.A. Kırdök, M. Kırdök ve M. Hanbayat tarafından temsil edilmektedir.

OLAYLAR

I. DAVANIN KOŞULLARI

Başvuran 1960 doğumlu olup Tunceli'de ikamet etmektedir.

Başvuran 15 Mart 1996 tarihinde İstanbul'da yakalanarak yasadışı örgüt MLKP (Marksist Leninist Komünist Partisi) üyesi olmakla şüphesiyle gözaltına alınmıştır.

Başvuran 29 Mart 1996 tarihinde İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi (DGM) Cumhuriyet Savcısı karşısına çıkarılmış, gözaltı süresince kötü muameleyle maruz kaldığını öne sürerek sağlık durumunu belirten bir rapor düzenlenmesini talep etmiştir.

Aynı gün, İstanbul Adli Tıp Kurumu tarafından hazırlanan sağlık raporunda başvuruda « sağ kalça hizasının iç kısmında 0,5 cm çapında sıyrık, sağ dirseğin iç kısmında ve sağ diz hizasında 1 cm büyüklüğünde sıyrık» tespit edilmiştir. Başvuranın her iki kolundaki uyuşukluk şikayeti üzerine adli tıp hekimi adıgeçenin hastaneye nakledilerek nörolojik muayeneden geçirilmesini uygun görmüştür.

1 Nisan 1996 tarihinde adli bir hekim tarafından yeniden muayene edilen başvuruda üç günlük iş göremezlik raporu verilmiştir.

Başvuran 4 Nisan 1996 tarihinde Fatih Cumhuriyet Savcısına giderek İstanbul Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şubesinde görevli polislerin kendisine kötü muamele uyguladıkları yönünde suç duyurusunda bulunmuştur. Kendisi ile aynı anda gözaltında bulunan yedi kişi de benzer gerekçelerle şikayetçi olmuştur.

16 Mayıs 1997 tarihinde İstanbul Cumhuriyet Savcısı yedi polisi işkence ve kötü muamele uygulamakla itham etmiş ve TCK'nın 243/1 maddesi uyarınca mahkumiyetlerini talep etmiştir.

Başvuranın ve diğer yedi kişinin şikayetleri İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza mahkemesi) tarafından birlikte incelenmiştir.

19 Haziran 1997 tarihinde başvuran Ağır Ceza Mahkemesi tarafından dinlenmiştir. Mahkeme önünde kendisine uygulanan muameleleri ayrıntılarıyla dile getiren başvuran özellikle saatlerce ayakta kaldığını, buzlu zeminde yatmaya zorlandığını, filistin askısında asılı tutulduğunu ve elektroşok verildiğini ileri sürmüştür. Başvuran kötü muamele uygulayan polisleri teşhis edebileceğini belirterek bilhassa polislerden biri olan Bayram Kartal'ın tehditkar tavırlar sergilediğini iddia etmiştir.

26 Eylül 1997 tarihinde Ağır Ceza Mahkemesi sanıkların yer aldığı duruşmada başvuruları bir kez daha dinlemiş ve mahkemede hazır bulunan polislerle yüzleştirmiştir. Başvuran bu vesileyle polislerden biri hariç hepsinin sorgulamaya katıldıklarını beyan ederek, uygulanan kötü muamelenin ekip halinde yapıldığını, polislerden birinin emri verip diğerlerinin yerine getirdiğini öne sürmüştür. Başvuran, Bayram Kartal'ın emirleri verdiğini, yardımcısı olan Selim Ay, Nafiz Aktaş ve duruşmada bulunmayan başka bir kişinin verilen emirlere itaat ederek işkence yaptıklarını iddia etmiştir.

Cumhuriyet Savcısı 27 Mayıs 2002 tarihinde esas hakkındaki mütalaalarında polisler Selim Ay ve Bayram Kartal'ın fiziki ve psikolojik açıdan işkence uyguladıklarını ifade ederek TCK'nın 243/1 maddesi uyarınca adigeçenlerin mahkumiyetlerini talep etmiştir. Savcı, haklarında yapılan iddiaların yeterli olmadığı gerekçesiyle diğer polislerin serbest bırakılmalarını istemiştir.

17 Haziran 2002 tarihinde Ağır Ceza Mahkemesi sözü edilen suç unsurunun 25 Eylül 2002 tarihinde zaman aşımına uğrayabileceğinden hareketle sanıkların avukatından savunmalarını on beş gün içinde sunmasını talep etmiştir. Bu karar hakimlerden birinin karşı oyuna rağmen oyçokluğuyla alınmış; yargılamanın beş yıldan bu yana devam ettiği, savunma tarafının savunmasını hazırlaması için yeterince süre tanındığı, suç unsurunun beş yıllık süre dahilinde zamanaşımına uğrayabileceğinin dikkate alınması gerektiği vurgulanmıştır. Bu duruşma akabinde savunmasını hazırlaması için yeterince süre tanınmasının ardından sanıkların avukatı davadan çekildiğini ifade etmiştir.

Ağır Ceza Mahkemesi 8 Temmuz, 9, 11 ve 23 Eylül 2002 tarihlerinde sanıkların hazır bulunmaları ve savunmalarını hazırlamaları için davayı ileri bir tarihe ertelemiştir. Bu süre zarfında aralarında başvuranın da yer aldığı mağdur tarafın avukatı yakın bir tarihte davanın zaman aşımına uğrayacağını yineleyerek mahkemeden sanıkların tutuklu yargılanmaları yönünde bir karar almasını ya da en azından zamanaşımını askıya almasını talep etmiştir. Mahkeme 23 Eylül'de bir sonraki duruşma tarihini zamanaşımının dolacağı 25 Eylül 2002 olarak belirlemiştir. Bu karar hakimlerden birinin itirazına karşın alınmış olup, hakim itiraz gerekçesinde ağır ceza mahkemesinin sanıkların savunmalarını dinleyeceği aynı gün içerisinde de zamanaşımı kararının verilebileceğini dile getirmiştir. Ayrıca sanıkların savunmalarını hazırlamaları için gerekli süreden yararlandıkları ve savunma haklarının bilinçli bir şekilde kötüye kullanıldığı, tanınacak yeni bir ek sürenin davanın zamanaşımına uğramasına katkı sağlayacağı vurgulanmıştır.

25 Eylül 2002 tarihinde Bayram Kartal'ın avukatı duruşmaya gelmemiştir. Diğer sanıkların avukatları davadan çekildiklerini yazılı olarak ifade etmişlerdir. Mağdurların avukatları ise, daha önce savunma sunacaklarını bildiren davalı avukatlarının sözkonusu duruşmaya gelmemelerinin, savunma hakkının kötüye kullanılması olduğunu ve adigeçenlerin amaçlarının davanın adil bir şekilde yürütülmesini olumsuz yönde etkileme ve mahkemelerin işlevini yerine getirmemesini sağlamak olduğunu beyanla, sanıkların mahkum edilmesi taleplerini yinelemişlerdir.

Bu duruşmada, Ağır Ceza Mahkemesi, esasa ilişkin kararını vermiş ve yeterli delil unsurunun yer almadığı gerekçesiyle iki polisin beraatına karar vermiştir. Mahkeme polisler Bayram Kartal, Selim Ay, Yusuf Öz, Nafiz Aktaş ve Sönmez Alp'i haklarında yapılan ithamlardan suçlu bulmuş, TCK'nın 243/1 ve 2. maddesi uyarınca adı geçenleri bir yıl iki ay hapis cezasına çarptırılmış ve üç ay on beş gün süreyle kamu hizmetinden men kararı vermiştir.

Mahkeme bu bağlamda cumhuriyet savcısının mütalaaları ile aynı doğrultuda değil fakat toplam bir cezaya hükmetmiştir.

Mahkeme karar hükmünde davacıların gözüaltına alındıkları esnada sağlık durumlarının yerinde olduğunu vurgulayarak, sağlık raporları ile adı geçenlerin iddialarının uyduğunu dikkate almıştır. Mahkeme ayrıca sözkonusu polislerin özellikle mağdurların gözlerini bağlayıp, çıplak bıraktıklarını, üzerlerine tazyikli su sıktıklarını, elektroşok verdiklerini, filistin askısına astıklarını, buzlu zeminde yatmaya zorladıklarını, uykusuz bırakıldıklarını ve ayakta uzun süre beklettiklerini kaydetmiştir. Mahkeme mağdurların testislerinin sıkıldığını, insan vücudunun normal koşullarda katlanamayacağı uygulamalara tabi tutulduklarını ve fiziksel ve ruhsal anlamda çeşitli kötü muamelelere maruz bırakılarak itirafa zorlandıklarını kabul etmektedir. Ağır Ceza Mahkemesi sonuç itibarıyla görevleri ifade almak ve sorgulamaları yerine getirmek olan sanıkların Anayasa'nın 17. maddesinde öngörülen işkencenin yasaklanması hükmüne riayet etmediklerine, CMUK'un 135 ve 135 a) fıkralarında yer alan ifade ve sorgulama yöntem ve esaslarına uymadıklarına, işkence, kötü muamele, insanlık dışı ve aşağılayıcı muamelenin önlenmesini öngören Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni ihlal ettiklerine ve işkence suçundan suçlu bulduklarına kanaat getirmektedir.

Yargıtay 4 Ekim 2004 tarihinde, TCK'nın 102/4 ve 104/2 maddeleri uyarınca sözü edilen suç unsurunun beş yıllık süre zarfında zamanaşımına uğradığını kaydederek mahkumiyet kararını bozmuştur. Bunun üzerine yargı süreci tamamlanmıştır.

HUKUK

I. HÜKÜMETİN ÖN İTİRAZI HAKKINDA

Hükümet iç hukuk yollarının tüketilmediğini belirterek başvuranın ceza davasının sonucundan bağımsız olarak hukuki ve idari mahkemelere başvurarak tazminat talebinde bulunabileceğini savunmaktadır.

Başvuran Hükümetin bu savına karşı çıkmaktadır.

AİHM geçmişte de birçok kez Hükümetin öne sürdüğü başvuru yollarının dile getirildiğini, iç hukukta etkili ve resmi başvuru yolunun yokluğunda, bu başvuru yollarının AİHS'nin 3. maddesinin gereklerini karşılamadığı sonucuna vardığını hatırlatır (Bkz. diğerleri arasında, İlhan-Türkiye kararı, no: 22277/93). AİHM bu sonuçtan ayrı tutulmasını gerektirecek herhangi bir gerekçe görmemekte ve Hükümetin itirazını reddetmektedir.

AİHS'nin 35. maddesinin 3. paragrafı çerçevesinde başvurunun dayanaktan yoksun olmadığını kaydeden AİHM, ayrıca başka açılardan bakıldığında da kabuledilemezlik unsuru bulunmadığını tespit eder. Bu nedenle başvuru kabuledilebilir niteliktedir.

II. AİHS'NİN 3. MADDESİ'NİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

Başvuran gözaltı süresi boyunca kötü muameleyle maruz kaldığını ve iç hukuk sürecinde eksikliklerin bulunduğunu iddia etmektedir. Başvuran AİHS'nin 3. maddesini ileri sürmektedir.

Hükümet bu iddialara karşı çıkmaktadır.

AİHM öncelikli olarak bu konudaki yerleşik içtihadından ileri gelen temel ilkeleri anımsatır (Bkz. diğerleri arasında, Ivan Vassilev-Bulgaristan no: 48130/99, 12 Nisan 2007, sözü edilen İlhan kararı, Selmouni-Fransa no: 25803/94, Batı vd.-Türkiye, no: 33097/96 ve 57834/00; Okkalı-Türkiye no: 52067/99 ve sözü edilen Fazıl Ahmet Tamer vd). AİHM, sözü edilen bu ilkeler ışığında mevcut davayı inceleyecektir.

Bu bağlamda, AİHM başvuranın iddialarının iki ayrı sağlık raporuna dayandığını, vücudun farklı bölgelerinde çeşitli yara izi ve sıyrıkların tespit edildiğini ve raporlardan birine göre iş göremezlik nedeniyle üç günlük istirahat verildiğini gözlemlemektedir. Ağır Ceza Mahkemesi'nin hükmüne göre polislerin uyguladıkları muameleler ciddi suç emarelerini taşımakta ve bu muameleler TCK'nın 243. maddesi uyarınca işkence olarak nitelendirilmektedir; mahkemenin kararına göre başvuranın gözaltında polislerin gözetiminde bulunduğu esnada bu tür muamelelerin mağduru olduğu tespit edilmiştir. AİHM, yapısı ve ciddiyet derecesi itibarıyla (filistin askısı, elektroşok, vs.) mezkur muamelelerde ulusal yargının yapmış olduğu tespitini dışına çıkılmasını gerektirecek bir durumun sözkonusu olmadığına itibar etmekte ve bu uygulamaların AİHS'nin 3. maddesi uyarınca «işkence» kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmektedir (Bkz. Hüseyin Esen-Türkiye kararı, no: 49048/99, 8 Ağustos 2006).

AİHM, ayrıca, AİHS'nin 3. ve 13. Maddesi uyarınca üye devletlere getirilen, kamu görevlilerinin karıştıkları her türlü, kötü muamele ve işkence eyleminin önlenmesi adına disiplin bakımından olduğu kadar cezai anlamda da gerekli kovuşturmanın yapılmasını zorunlu kılan pozitif yükümlülükleri hatırlatır. . Bu tür tedbirlerin aynı zamanda caydırıcı bir yönünün de bulunması gerekir (Bkz. sözü edilen Fazıl Ahmet Tamer). AİHM bu bağlamda, iç hukuktaki mahkemeler tarafından elde edilen maddi delil unsurlarının bulunmasına karşın, ceza yargılama sürecinin zamanaşımına uğramasından önce ve sorumlu polislerin mutlak bir cezasızlıktan yararlanmalarının önlenmesi doğrultusunda, ulusal yetkililerin ivedilikle hareket edip gerekli ihtimamı göstermemelerinin AİHS'nin 3. maddesinden ileri gelen usulü yükümlülüklerin ihlalini teşkil ettiğine daha önce hükmettiğini vurgular.(Bkz. diğerleri arasında, Batı vd. ve Abdülsamet Yaman-Türkiye kararı no: 32446/96, 2 Kasım 2004).

Zira mevcut başvuruda, başvurana yapılan muameleler ve sözü edilen polislerin sorumluluğunun tespit edilmesine rağmen, Ağır Ceza Mahkemesi'nin kararı Yargıtay tarafından bozulmuş; polislerin zamanaşımı nedeniyle haklarında yapılan kovuşturmalardan muaf olmaları mutlak bir cezasızlığa yol açmış, dosyada yer alan unsurlara göre disiplin kovuşturmasına dahi uğramamışlardır.

AİHM yukarıda tüm sözü edilenler ışığında, AİHS'nin 3. maddesinin usulen olduğu kadar esas bakımından da ihlal edildiği sonucuna varmaktadır.

III. AİHS'NİN 13. MADDESİ'NİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

AİHS'nin 13. maddesine atıfta bulunan başvuran etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

AİHM aynı olaylara dayanan bu şikayetin AİHS'nin 3. maddesi çerçevesinde usul bakımından incelendiğini gözlemlemektedir. AİHM bu hüküm doğrultusunda varılan sonuç ışığında, sözkonusu şikayetin ayrıca incelenmesini gerekli görmemektedir.

IV. AİHS'İNİN 41. MADDESİ'NİN UYGULANMASI HAKKINDA

A. Tazminat

Başvuran 40.000 Euro manevi tazminat talep etmektedir.

Hükümet bu meblağa karşı çıkmaktadır.

AİHS'nin ciddi bir şekilde ihlal edilmesi sonucunda başvuranın mağdur olması çerçevesinde, AİHM başvurana 20.000 Euro manevi tazminat ödenmesini uygun görmektedir.

B. Yargılama masraf ve giderleri

Başvuran ulusal mahkemeler ve AİHM önündeki yargı sürecinde yapmış olduğu temsil giderlerinin karşılığında 5.000 Euro ödenmesini talep etmektedir. Başvuran avukatı ile yapmış olduğu 5.000 Euro'luk sözleşmeyi, çalışma saat ve ücretlerini gösteren makbuzu sunmaktadır. Başvuran ayrıca AİHM önünde yaptığı harcamalar için 700 TL (yaklaşık 325 Euro) talep etmekte ve kanıtlayıcı belge niteliğindeki bir belgeyi sunmaktadır.

Hükümet bu miktarlara karşı çıkmaktadır.

AİHM'nin yerleşik içtihadına göre bir başvuran gerçekliğini, gerekliliğini kanıtlandığı makul miktarlardaki yargı giderlerini elde edebilir. Mahkemeye sunulan deliller ve sözü edilen kıstaslar ışığında AİHM, tüm yargılama giderleri için başvurana 5.000 Euro ödenmesini kararlaştırmaktadır.

C. Gecikme faizi

Gecikme faizi Avrupa Merkez Bankası'nın marjinal kredi kolaylıklarına uyguladığı orana üç puanlık bir artış eklenerek belirlenecektir.

BU GEREKÇELERE DAYALI OLARAK, MAHKEME, OYBİRLİĞİYLE,

1. Başvurunun *kabuledilebilir olduğuna*;
2. AİHS'nin 3. maddesinin usul bakımından olduğu kadar esas bakımından da *ihlal edildiğine*;
3. AİHS'nin 13. maddesine ilişkin şikayetin ayrıca incelenmesine *gerek olmadığına*;
4. a) AİHS'nin 44/2 maddesi gereğince kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içinde, miktara yansıtılabilecek her türlü vergiden muaf tutularak ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden TL'ye çevrilmek üzere, Savunmacı Devlet tarafından başvurana;
 - i. 20.000 (yirmi bin) Euro manevi tazminat *ödenmesine*;
 - ii. yargılama masraf ve giderleri için 5.000 (beş bin) Euro *ödenmesine*;
- b) sözkonusu sürenin bittiği tarihten itibaren ödemenin yapılmasına kadar Hükümet tarafından, Avrupa Merkez Bankası'nın o dönem için geçerli olan faiz oranının üç puan fazlasına eşit oranda basit faiz *uygulanmasına*;

5. Adil tatmine ilişkin *diğer taleplerin reddine*;

KARAR VERMİŞTİR.

İŞbu karar Fransızca olarak hazırlanmış ve AİHM'nin iç tüzüğünün 77. maddesinin 2. ve 3. paragraflarına uygun olarak 6 Ekim 2009 tarihinde yazılı olarak bildirilmiştir.